

buiten de duinen in polder en dorpen weinig bijenvriendelijk, zoals we in 2012 tijdens de zomerbijenkomst van de NEV moesten ervaren.

Omdat er in Nederland maar weinig mensen zijn die goed naar bijen kijken, is zeker op lokale schaal het feit dat een soort niet gezien is, niet altijd gelijk aan het aan- of afwezig zijn van een soort. Het niet meer gezien worden van een vroeger wel waargenomen soort is wel een indicatie voor de ontwikkeling van de kwaliteit van gebieden

Tabel 1. Aantallen bijensoorten van de Waddeneilanden

	Texel	Vlieland	Terschelling	Ameland	Schiermonnikoog	Rottum's
aantal soorten	136	65	96	59	58	7
uniek t.o.v. andere eilanden	27	2	5	3	1	-
verdwenen van eiland	7	29	9	25	10	-
+ landelijk verdwenen	4	4	3	4	-	-

Nestelende Franse veldwespen

Henk ten Holt

Inleiding

Als amateurentomoloog hou ik mij vooral bezig met de Lepidoptera, maar zo nu en dan wordt mijn aandacht getrokken door soorten uit andere groepen. Wespen ken ik vooral, en in grote aantallen, als bijproduct van het uitkweken van vlinderlarven. Incidenteel verzamel ik ook wel eens een enkele aculeaat in het veld. Soms hoef je voor dat verzamelen geen moeite te doen en komt een soort uit eigen beweging naar je toe.

Franse veldwespen

De eerste keer dat mijn aandacht getrokken werd door Franse veldwespen was op 6 november 2010 toen zich twee exemplaren van deze zeer charmante en uiterst vriendelijke wesp rond mijn huis te Malden (GE) ophielden, duidelijk op zoek naar een overwinteringsplek. Eén exemplaar werd gevangen en gedetermineerd als Franse veldwesp. De determinatie werd, aan de hand van foto's, bevestigd door Kees van Achterberg en het exemplaar is op zijn verzoek, wegens het op dat moment geringe aantal exemplaren in Nederlandse collecties, ter beschikking gesteld aan de collectie van Naturalis.

In het daarop volgende voorjaar ging mijn werkgever failliet en ben ik met twee collega's een

Summary

With reference to the recent publication of a book about bees in the Netherlands, we take a look at the species of bees found on the various Wadden islands. There is also a survey of the species which have disappeared.

eigen adviesbureau begonnen. Om vanuit het eigen huis te kunnen gaan werken, heb ik een pal op het zuiden gelegen kamer met schuin dak, een dakkapel en nog een tuimelraam ingericht als werkkamer. Deze kamer ontvangt zon van tien uur 's morgens tot circa zes uur 's middags en is daardoor verreweg de warmste kamer van het huis. Werkend in deze kamer werd ik in 2011 met grote regelmaat bezocht door Franse veldwespen die mij aan mijn bureau gezelschap kwamen houden en nog een beetje extra

Fig.1. *Polistes dominula* vrouwtje. Foto Henk ten Holt.

leven in het advieswerk brachten (Fig. 1). Het duurde enige tijd voor ik erachter kwam waar al deze wespen vandaan kwamen. Het tuimelraam bevindt zich in het schuine dak ongeveer op borsthoogte en de bovenkant van het raam onttrekt zich daardoor aan het zicht. Pas toen ik het geopende raam eens in zijn geheel inspecteerde, ontdekte ik de nesten aan de binnenzijde van een metalen afdekstrip die aan de buitenkant langs de bovenrand van het raam is aangebracht. Blijkbaar bestaat er net voldoende ruimte tussen deze

afdekstrip en het raam in gesloten toestand om de wespen in staat te stellen hier te nestelen. Door de lastige plek was het fysiek moeilijk om de nesten en

Vorm van het nest

Het nest uit 2010 is sterk afgeplat en heeft vrijwel overal dezelfde dikte, pas bij de buitenste twee of

Fig. 2. Drie nesten van *Polistes dominula* op een rij. Foto's Henk ten Holt

wespen te fotograferen zodat ik het bij één fotosessie op 22 juli 2011 heb gehouden. Op de foto's (Fig. 2) is te zien dat er in de zomer van 2011 drie nesten aanwezig waren. Het grootste van deze nesten, dat in (juli) 2011 niet meer in gebruik was, meet circa 8,5 x 5 x 2 centimeter en bevat, geteld over de grootste lengte, zeventien broedcellen en in de breedte tien. Het totale aantal broedcellen in dat nest bedraagt circa 170. Dit nest, dat vermoedelijk uit 2010 stamt, is bewaard gebleven.

Het middelste nest, iets meer dan half zo groot, was op het moment van fotograferen in gebruik bij de wespen. Het omvat circa elf bij negen broedcellen waarin zich op dat moment tien poppen bevonden. Tevens bevatte een groot aantal kamers eitjes, op de foto's goed zichtbaar.

Het kleinste nest, dat eveneens niet in gebruik was in 2011, maar er juist erg vers uitzag, omvat zeven bij zes broedcellen.

Hoewel dit niet zorgvuldig gedocumenteerd is, is vanzelfsprekend ook in 2012 gelet op de ontwikkeling van de populatie. Het hiervoor genoemde kleine nest bleek, in 2012, in gebruik te zijn genomen door de wespen. Het is na juli 2011 niet of nauwelijks uitgebreid. Het aantal wespen in 2012 was ook beduidend lager dan in 2010 en 2011, hetgeen hoogstwaarschijnlijk met het relatief koude en sombere weer in voorjaar en zomer van 2012 te maken heeft. 2010 en 2011 hadden beide een warme en zonnige lente en zomer.

drie ringen neemt de dikte sterk af. Ondanks de schuinere plaatsing zijn de broedcellen daar beduidend kleiner dan die van de binnenste ringen. Het nest wordt niet direct op de ondergrond gebouwd, maar wordt geschraagd door een groot aantal steeltjes van circa 4 á 5 mm lang. Verder valt op dat een aantal broedcellen duidelijk langer is dan de overige (koninginnen?).

Tot slot

De eerste waarnemingen van de Franse veldwesp in november 2010 te Malden waren naar alle waarschijnlijkheid geen waarnemingen van zwerfende exemplaren. De soort had al voor 2011, in ieder geval in 2010 en mogelijk eerder, een populatie in Malden. Verder, maar dit is hypothetisch omdat het proces niet consequent gevolgd en gedocumenteerd is, zou de Franse veldwesp een toekomstplanner kunnen zijn die tijdens het seizoen het begin van een nest voor het volgende seizoen bouwt.

Summary

The development of three nests of *Polistes dominula* at one location in Malden (Gelderland) has been followed. The form and number of nest cells are discussed.